

Medlemsbladet BROEN udkommer to gange årligt og sendes til Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forenings medlemmer.

FORSIDEILLUSTRATION

På denne akvarel "En kæmpehøj i Babylone" – malet i juli 1849 af Ole Jørgen Rawert, fabrikant, toldinspektør, industrihistoriker og landskabstegner – ser vi, for første gang, navnet på skoven nedskrevet.

Foto: Det Kgl. Bibliotek

INDHOLD

Side	3	Formanden har ordet
Side	4	Den nybarokke villa i Fredensborg
Side	8	Babyloneskovens historie
Side	15	Program
Side	25	Kender du Fredensborg Arkiverne?
Side	32	Bestyrelsen

MEDLEMSBLADET BROEN

Redaktør: Jeppe Tom-Petersen
broen.jeppe.tom.petersen@gmail.com — tlf. 20 72 61 30

Layout: Anne Marie Brammer

Oplag: 600 eksemplarer — ISSN 2246-2570

Deadline: Materiale til næste nummer modtages senest 01.12.2024.
Tekst og illustrationer sendes elektronisk til bladets redaktør.

www: fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk

Mail: fredhumlelokalhist@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/fredensborghumlebaeklokalhistorisk

EFTERÅRET 2024

Med dette nr. af BROEN udsendes foreningens nye årbog "Hvad protokollerne fortæller".

Bogen er skrevet af foreningens kasserer Poul Christensen, og er et udpluk af Asminderød-Grønholt Sogns historie for årene 1842-1890, således som den er blevet fremstillet i sognerådsprotokollerne skrevet ved hvert enkelt møde.

En meget spændende og interessant bog.

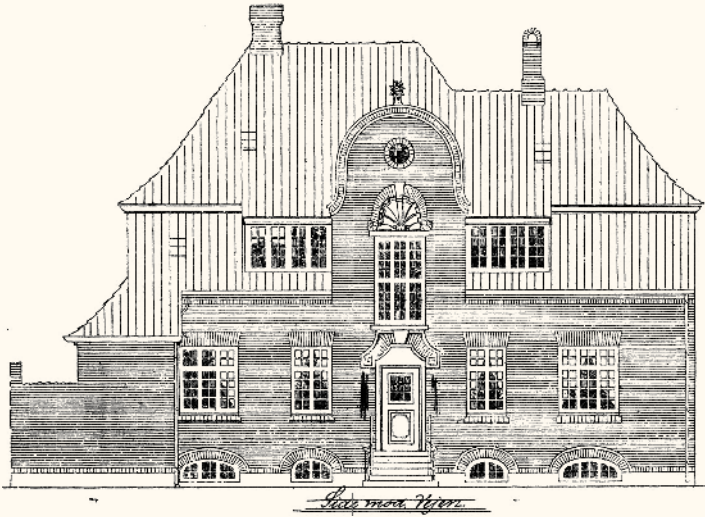
På midtersiderne af BROEN findes efterårets program i form af foredrag og andre arrangement, som vi håber foreningens medlemmer vil tage del i.

Foreningens aktiviteter med udarbejdelse af årbog og BROEN, afholdelse af aktiviteter, markedsføring af foreningens virke, kommunikation og løbende administration sker i et samarbejde i bestyrelsen, hvor hver enkelt bestyrelsesmedlem byder ind på de aftalte opgaver og fungerer efter vores egne opfattelse godt. Der vil skulle ske udskiftning af bestyrelsesmedlemmerne hen ad vejen, så vi søger nye medlemmer til bestyrelsen, gerne personer med noget historisk kendskab, og med interesse for lokalområdet.

Er man interesseret i at blive bestyrelsesmedlem, kan man kontakte mig eller foreningen på vores mailadresse, som er: fredhumlelokalhist@gmail.com

Else Mariager
Formand

OPSTALT AF
HELSEINGØRSVEJ 8
(WEBLAGER,
FREDENSBORG)

DEN NYBAROKKE VILLA I FREDENSBORG

Af Peter Heiberg

Af Helsingørsvejs villaer indenfor Fredensborgs bygrænse er mindst ti registreret med høj bevaringsværdi (SAVE 1-3). De fleste af dem er bygget i perioden 1890-1910. Min absolutte favorit blandt disse huse er herskabsvillaen Helsingørsvej 8. Den er et fint eksempel på den nybarokke arkitektur, som var fremherskende fra ca. 1905 til 1920, men mærkeligt nok den eneste så udtalt i denne stilart i Fredensborg by.

Villaen er tegnet af arkitekten (MAA) Helge Bojsen-Møller (1874-1946) og blev opført på en grund udstykket fra konsul Lindhbergs jord. Bojsen-Møllers bygninger var i begyndelsen af hans karriere præget af den nybarokke murstensarkitektur, som bl.a. arkitekterne Martin Borch og Carl Brummer var eksponenter for. Senere blev det nyklassicisme og dansk byggetradition, som kom til at præge hans mange og store opgaver som sygehuse (fx Gentofte Sygehus) og for el-forsyningsvirksomhederne NESA og SEAS. I 1908 tegnede Bojsen-Møller kirken i Paamiut (Frederikshaab). Det blev starten på en omfattende arki-

tektvirksomhed også i Grønland, hvor han i årene 1910-1940 tegnede omkring 200 andre bygninger: skoler, sygehuse og boliger.

Villaen har mansardtag og en imponerende frontispice, som sikrer rigeligt med dagslys til forstuen. Bortset fra at det røde tegltag er blevet fornyet med sorte, blankglaserede teglsten, står huset udvendigt, som da det blev opført i 1908. Indvendigt er der i den høje stueetage lige inden for hoveddøren en forstue, et kontor med et tilstødende herreværelse og naturligvis en stor dagligstue og køkken. På første sal er der seks rum (to pigekamre, et soveværelse, et børneværelse, et gæsteværelse samt toilet/bad og et pulterrum). Endelig er der fuld kælder under huset, dengang med rum til brændsel, cykler, vask og strygning. Der er kun en trappe af træ til førstesalen, og at der kun skulle være én, måtte der argumenteres udførligt for i anmeldelsen til bygningskommissionens formand, kunstmaler og arkitekt Kristian Kongstad (1867-1929). Det skete med henvisning til, at det uden vanskelighed kunne godkendes i andre kommuner (København, Frederiksberg og Gentofte).

FØRSTEFULDMÆGTIGENS VILLA

Villaens bygherre var førstefuldmægtig ved Kronborg Østre Birk, Tycho Bræstrup (1881-1919), som havde til huse i Ting- og Arresthuset indtil 1919. Tycho Bræstrup fik villaen opført i 1908, kort efter sin ankomst til byen, og han nød ti gode år dér sammen med sin hustru Inger f. Bentzon (1886-1971) og deres fire sønner. I det hele taget tilførte birkedommerembedet byen andre ganske imponerende villaer: Slotsgade 20 Terrasserne (1859), N.W. Gades Vej 4 (1869) og Bournonvillesvej 2A (1908).

Kortfornedlæggelsen af birkedommerembedet i Fredensborg sagde Tycho Bræstrup sit job op pr. 31. august 1918

TYCHO BRÆSTRUP OG INGER BENTZON
BRÆSTRUP OMKR. 1910
(DET KONGELIGE BIBLIOTEK)

og blev selvstændig sagfører i byen. Af annoncering i lokale aviser ses det, at Bræstrup fik meget travlt fra start af med auktioner, hushandler og mange andre juridiske gøremål. Han havde endog ugentlig kontortid i Hornbæk. Ulykkeligtvis døde han den 7. januar 1919 efter bare ni dages sygeleje af den spanske syge som kun 37-årig – efter kun fire måneders praksis som selvstændig sagfører. Inger måtte sælge villaen, øjeblikkeligt afhænde sagførerforretningen og flytte fra Fredensborg.

ENKE, BØRNEBOGS-FORFATTER OG RIDDER

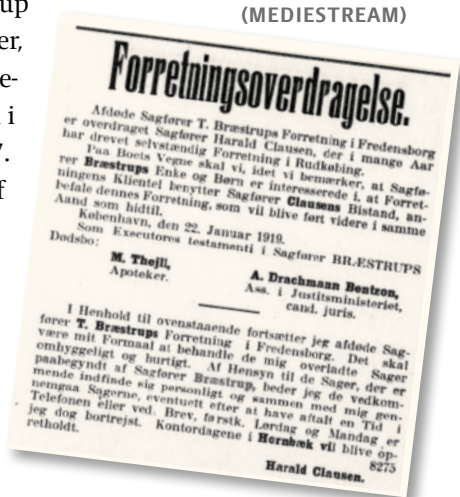
Inger Bentzon Bræstrup stod efter ægtefællens død i en meget vanskelig situation. Hun fik dog hurtigt et kontorjob i Overskyldsrådet og supplerede desuden sin løn med beskedne honorarer for bidrag til forskellige aviser og børneblade. Allerede i 1909 havde hun fået sin første novelle optaget i Berlingske Tidende. Hun var begavet med et fermt skrivetalent – måske ikke så overraskende, når man ved, at hendes onkel var digteren Holger Drachmann, hendes mors halvbror.

I 1921 debuterede hun som Inger Bentzon med børnebogen "Trolungen", der allerede samme år efterfulgtes af yderligere to andre børnebøger. Frem til 1961 fik hun udgivet tæt på 100 bøger. Hun var aktiv i Dansk Forfatterforening, hvor hun energisk arbejdede for at bedre børnebogsforfatterens økonomiske vilkår og almene anseelse. Hun var desuden meget socialt engageret og arbejdede hele livet for forbedring af børns vilkår bl.a. i Børnehjælpsdagens Komité og Juleløses Jul. For hele sit virke blev hun i 1953 udnævnt til Ridder af Dannebrog.

DE SENESTE 100 ÅR

Huset blev efter Tycho Bræstrups død solgt og overtaget af grosserer (i tændstikker, sukker og soda) Hans H. Sthyr (1868-1944), som i 1910 havde bygget og ejede nabohuset nr. 10 kaldet Mignonne. Efter hans død i 1944 boede hustruen, Alma, i huset indtil sin død i 1956, hvorefter familien Frølund flyttede ind

ANNONCE I ISEFJORDSPOSTEN
29. JANUAR 1919
(MEDIESTREAM)

ÆGTEPARRETS GRAVSTEN
PÅ ASMINDERØD KIRKEGÅRD

BI-SKULPTUREN OVER HOVEDDØREN
(FREDENSBORG ARKIVERNE)

og havde det indtil 1997. I Frølundstid var der over hoveddøren monteret en bemærkelsesværdig stor og smukt udført skulptur af en bi, som mange stadig husker.

Villaen fremstår i dag stadig meget fin og er vel vedligeholdt. Med det nye gitter ud til fortovet får man et godt indtryk af facaden mod Helsingørsvej, som tidligere lå delvist skjult bag træer og buske.

BABYLONESKOVENS HISTORIE

Af Carsten Carstensen, skovløber, Naturstyrelsen Nordsjælland

Babyloneskoven fik sit navn i midten af 1800-tallet, da den var et lille skovrigt område i Krogerup gods nordøstlige hjørne.

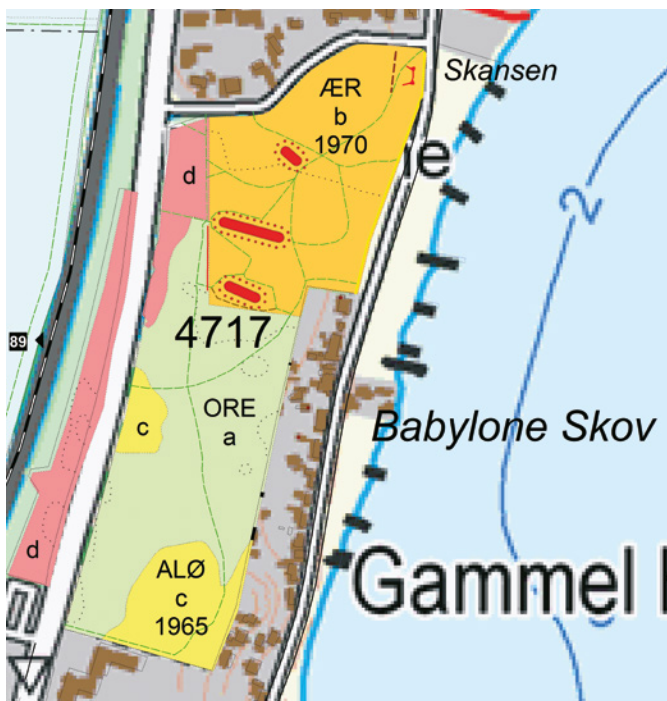
I midten af 1600-tallet var Krogerup en almindelig fæstegård under kronen. Her boede Peder Christian Svenske. Tilnavnet "Svenske" kom af, at han havde deltaget i en af svenskekrigene. Hans datter giftede sig med Hans Rostgaard. Hans Rostgaard gjorde en bemærkelsesværdig karriere ved hoffet. Han blev slotsfoged på Rosenborg Slot og senere ridefoged i Kronborg len. Herefter købte han Krogerup gård. Men jorden forblev kronens.

Hans Rostgaard gjorde en stor indsats under svenskekrigen fra 1657 til 1660, hvor Danmark mistede Skåne, Halland og Blekinge, og Sjælland i en periode var besat. Som tak gav kongen ham Krogerup til evigt eje, med adelige privilegier og skattefrihed, samt stillingen som fiskemester og amtsforvalter over Kronborg amt. Der var også stillet et stort pengebeløb i udsigt. Men på grund af kongens slukne kasse blev det omvekslet til jordegods i Krogerups nabolag, som f.eks. Tibberup og Mørdrup.

Da Hans Rostgaard døde i 1684, arvede Rostgaards 13 årige søn Frederik godset. Men på grund af hans unge alder blev Frederiks fætter Jens Rostgaard indsat som driftsleder på Krogerup. Han overtog også jobbet som amtsforvalter over Kronborg amt. Først i 1699 overtog Frederik Rostgaard driften af Krogerup.

I 1810 købte storkøbmanden Constantin Brun Krogerup. Slægten Brun drev godset frem til 1939. Herefter var der ingen i den unge generation i Brun familien, der ville drive godset videre.

I 1943 købte staten godset. Under navnet Krogerup Skovgods blev arealerne drevet af Jægersborg statsskovdistrikt. 24 hektar af Krogerups sydøstlige del blev udstykket til boliger. Krogerup gård blev politiskole, indtil tyskerne i 1944 arresterede det danske politi, og Schallburgkorpset overtog Krogerup.

MODERNE SKOVKORT.
DE FARVEDE FELTER BLI-
VER KALDT POLYGONER
OG SYMBOLISERER TRÆ-
ARTER. GUL ER ANDET
LØV, GRØNT ER GRÆS,
LYSERØDT ER EG OG
ORANGE ER AHORN.
DEN ORANGE POLYGON
SVARER NØJAGTIGT TIL
BABYLONESKOVENS AF-
GRÆNSNING FRA 1782 TIL
1935.

I 1946 blev Krogerup gård til en højskole. Jægersborg distrikt var forbitret. De havde set frem til at Krogerup gård blev deres skovridergård. I 1947 blev 32 hektar af Krogerups vestligste skovgods indrettet til statens nye planteavlssation, der blev drevet som et skovdistrikt med egen skovrider. I 1949 overtog Gurre skovdistrikt den resterende del af Krogerup skovgods samt avlsgården. I 1962 overtog Statens planteavlssation avlsgården og mejeriet.

BABYLONESKOVEN

Omkring år 1800 havde Babyloneskoven endnu ikke fået sit navn. Den var et lille skovrigt område i det nordøstligste hjørne af en af Krogerups vange. Dengang var der ikke det skarpe skel, vi kender i dag, mellem skov og landbrug. Skov og mark flettede sig ud og ind mellem hinanden, og bønderne pløjede uden om træerne på marken.

I forbindelse med den endelige fredskovslov i 1805 valgte man, at skovene fremover skulle indhegnes og fredes for alt andet end skovbrug. Skovenes fremtidige afgræsning blev indtegnet med lineal, og indhegnet med diger.

Det gjaldt også skovene på Krogerup Gods. Babyloneskoven var fra begyndelsen lidt mindre end i dag. Dens ældste afgrænsning svarer nøjagtigt til litra b, i afd. 4717 (som er 2,4 hektar), se kortet side 9.

Hen imod midten af 1800-tallet kom der mange københavnere til Humlebæk for at nyde sommeren. Landliggere blev de kaldt. I 1841 opførte ejeren af Krogerup Gods Carl Brun en ny kro. Kroen blev udvidet med stald og plads til endnu flere overnattende gæster. Det endte med at blive et stort hotel ved navn "Humblebæk Hotel."

OLE JØRGEN RAWERT VAR FABRIKANT, TOLDINSPEKTØR OG INDUSTRIHISTORIKER. DERUDOVER VAR HAN EN DYGTIG LANDSKABSTEGNER. DEN 13. JULI 1849 MALEDE HAN DENNE AKVAREL AF "EN KÆMPEHØJ I BABYLONE". DET ER FØRSTE GANG, VI SER NAVNET PÅ SKOVEN NEDSKREVET. DEN FORESTILLER HØJST SANDSYNLIGT DEN NORDLIGSTE DYSSE I BABYLONESKOVEN, MALET SYDFRA.

Den nuværende Humlebæk kro er i virkeligheden den sidste vestlige længe af det store hotel. Hotellet måtte rives ned, for at give plads til den nye Strandvej i 1935.

Med landliggerne kom der liv i byen. Der blev arrangeret fester i Babyloneskoven. Her var der bal, og der blev opført en udskækningspavillon, som lå i skoven bag stendiget ved Gammel Strandvej. Det siges, at skoven fik sit navn, da Constantin Bruns hustru, Frederikke udbrød; "Sikke et Babylon", da hun så, hvordan der blev festet i skoven.

EMMA GAD PÅ GAMMEL STRANDVEJ I SIN ÆSELKÆRRE I BEGYNDELSEN AF 1900-TALLET. HUN HAR PASSERET BABYLONESKOVEN OG MED AFSKY BEMÆRKET SKILTET, HVOR DER STOD: "STOP CYKELIST EN ØL PAVILLON!"

Hakon Stephensen skrev i "Folk og minder fra Nordsjælland" i 1978, at han havde hørt familien Brun fortælle, at Frederikke Brun kom ridende på et æsel og udbrød: "Ak, hvilket Babylon." Her må man lige nævne, at Frederikke Brun døde i 1835. Det var flere år før festerne og landliggernes tid. Det er ofte set, at adelen i 1800-tallet gav deres seværdigheder bibelske navne.

Første gang, man finder skovens navn på skrift, er i 1849 på en tegning af Ole Jørgen Rawer. Den forestiller en af skovens stendysser. Han navngav tegningen: "En kæmpehøj i Babylon." Babyloneskoven er indtegnet på de høje målebordsblade i 1870, men uden navn, mens de lave målebordsblade fra 1920 viser skoven med navn.

Babyloneskoven ligger i dag mellem den gamle og den nye Strandvej. Da den nye Strandvej blev indviet i januar 1935, blev skoven udvidet 50 meter ud til kanten af den nye Strandvej, svarende til litra d. Det lille areal blev i 1924 tilplantet med eg. Man kan stadig se det lille lave fredskovsdige, der markerede skovens gamle afgrænsning mod vest.

I dag er skoven sammenlagt med slettearealet, litra c og a, der oprindeligt var humlebækfiskernes stejleplads. Hele arealet på i alt 6,3 hektar, kaldes i dag for Babyloneskoven.

I begyndelsen af 1900-tallet begynder man at interessere sig for skovens uspolerede natur, frem for skoven som festplads. Emma Gad havde sommerhus ved Babyloneskoven. I begyndelsen af 1900-tallet fremlagde hun en krads kritik af, at et område af skoven var ryddet, for at der kunne sættes en øl pavillon op med borde og bænke, og ude ved stendiget var der sat et skilt op med indskriften: "Stop Cyklist en øl pavillon."

I 1944 bremsede naturfredningsforeningen, at der skulle opføres en "tepavillon" i Babyloneskoven. Pressen skrev at "det var nu skrinlagt, at der skulle opføres flere bræddeskure i den sidste del af de ældgamle skove, der engang omkransede størstedelen af Øresundskysten." Det hele mandede ud i den endelige "Kelleris fredning" der kom til at omfatte det tidligere Krogerup gods.

STENDYSSERNE I BABYLONESKOVEN

I denne lille skov findes resterne af ikke mindre end tre langdysser fra bondestenalderen, 3400 år før Kristi fødsel. Det karakteristiske ved en stendysse er de ca. tre rejste sten med en stor dæksten ovenpå. Herunder var gravkammeret. Men når en stendysse i dag optræder på denne måde skyldes det, at den er restaureret i nyere tid. Gravkamrene har oprindeligt været helt eller delvist dækket af jord. Oprindeligt var det kun randstenene samt toppen af dækstenene, der var synlige. En langdysse er forsynet med en hel række gravkamre i stendyssens længderetning.

Den "midterste" af de tre stendysser i Babyloneskoven er hele 60 meter lang. Det er et meget stort monument, der engang har været forsynet med en række af gravkamre i forlængelse af hinanden. I dag er en del af gravkamrene og randstenene forsvundet. Flere huller i dyssen vidner om plyndrede gravkamre

DEN NORDLIGSTE STENDYSSE MED DE TRE BÆRESTEN OG DEN FLADE OVERLIGGER. SANDSYNLIGVIS RESTAURERET AF EN SKOVFOGED ANSAT PÅ KROGERUP GODS I BEGYNDELSEN AF 1900-TALLET. NEDENUNDER SER VI ET UFORSTYRRET GRAVKAMMER.

og fjernede randsten. Men dele af dyssen ser stadig uforstyrret ud. Muligvis er der stadig uforstyrrede gravkamre i den.

Vi ved ikke noget om, hvem de stenalderfolk var, der har bygget de tre langdysser. Muligvis var de tilknyttet havet, siden de valgte at bygge deres gravplads tæt på stenalderhavets kystskrænt. Pladsen omkring dysserne har sandsynligvis dengang været ryddet for skov, så monumenterne har kunnet ses på lang afstand, og de forbipasserende langs kysten har betragtet gravpladserne med

Fortsættes side 19

PROGRAM

**FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING
SOMMER – EFTERÅR 2024**

INFO OM TILMELDING OG DELTAGERBETALING

Alle planlagte arrangementer i efteråret 2024 vil være gratis for medlemmer og medlemmers husstand. For ikke medlemmer vil der være betaling på 50 kr. pr. deltager, som betales før arrangementet enten på MobilePay nr. 250090 eller til foreningens bank konto: reg. nr. 1551 konto nr. 1560611.

Ved et enkelt arrangement er der tilmelding efter "først-til-mølle" princippet, hvilket fremgår af programmet. Øvrige arrangementer kræver ikke tilmelding.

FREDENSBORG SLOTSMARKED 2024

Tidspunkt: Lørdag d. 14. september 2024 kl. 10.00–15.00

Mødested: Gågaden, Fredensborg

I kan møde foreningen på fællesstanden med Fredensborg Arkiverne.

Kom og få en snak, der er mulighed for at købe vores bøger, og vi vil på denne måde vise foreningens eksistens og virke.

19. SEPTEMBER 1944, DA DANSK POLITI BLEV LIKVIDERET

Tidspunkt: Torsdag d. 19. september 2024 kl. 19.30

Sted: KulturStationen, Humlebæk

Den 19. september 1944 blev det dansk politi likvideret og adskillige også lokale navne fra Humlebæk blev taget og kom i koncentrationslejr. De var uddannet som Kystbetjente på Krogerup og gik vagt på Humlebæk og Sletten

KYSTBETJENTE PÅ UDDANNELSE I HUMLEBÆK

havn samt langs med Kystbanen. Derfor vil Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske forening holde et foredrag med titlen: "19. september 1944, da dansk politi blev likvideret".

Foredraget af Bent Skov Larsen bliver ledsaget af billeder og oplæsning af tekster fra foreningens årsskrifter, hvor de der blev taget, fortæller om deres ophold i koncentrationslejr og hjemkomsten til Danmark.

BYENS DAG 2024 HUMLEBÆK

Tidspunkt: Lørdag d. 21. september 2023 kl. 11.00–15.00

Mødested: Torpen Kapel, Humlebæk

Som ved Fredensborg Slotsmarked har vi en stand, hvor vi kan mødes og få en snak. Der vil være mulighed for at købe vores bøger, og vi vil på denne måde vise foreningens eksistens og virke.

BYVANDRING I DET HISTORISKE FREDENSBORG – MED NO WIDDING

Tidspunkt: Søndag den. 13. oktober 2024 kl. 10.00

Mødested: På parkeringspladsen foran Fredensborg Slot

Til denne tur er tilmelding nødvendig. Tilmelding skal ske til foreningens mail: fredhumlelokalhist@gmail.com eller på telefon 51 37 42 47. Ved overtegning vil turen blive dubleret.

BOURNONVILLES HUS, SLOTSGADE 9, FREDENSBORG

No Widding, der bl.a. har været formand for Bevaringsforeningen, vil på en lille gåtur på Slotsgade fortælle om ejendommenes historie samt om nogle af de personer, der har boet der.

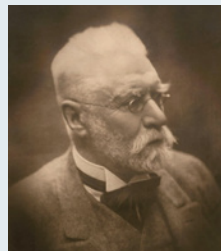
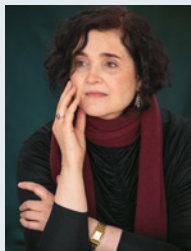
JOHANNES HAGE – FOREDRAG VED HEIDI LAURA

Tidspunkt: Onsdag d. 30. oktober 2024 kl. 19.30

Sted: KulturStationen, Humlebæk

Johannes Hage (1842-1923) var dansk politiker, godsejer, teglværksejer, filantrop og stifter af Nivaagaards Malerisamling. Han var kendt for sin store ansvarsfølelse for sine medarbejdere på Nivaagaard Teglværk og etablerede Nivaagaard Hospital, ligesom han bidrog til anlæggelsen af Sletten Havn.

Kom og hør ph.d. Heidi Laura fortælle om Nivås mæcen ud fra sin nyligt publicerede bog om ham.

FOTOS OG FORTÆLLINGER OM DET GAMLE FREDENSBORG – VED PER CHRISTIANSEN

Tidspunkt: Onsdag den 13. november 2024 kl. 19.30

Sted: Lindehuset, Fredensborg

Gennem mange år har Per Christiansen samlet på fotos og postkort fra Fredensborg og omegn.

Denne aften vil han vise et udpluk af disse billeder og fortælle lidt om de enkelte motiver.

INDMELDELSE

Jeg ønsker at blive medlem af
Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forening

Kontingent er i 2024: 185,- kr.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____

E-mail: _____

Indmeldelse sker ved fremsendelse af udfyldt blanket til foreningens kasserer Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg (tlf. 51 37 42 47) eller via foreningens hjemmeside: www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk hvor foreningens vedtægter også kan findes.

Fortsat fra side 14

ærefrygt. De tre stendysser ligger alle tre parallelt og vinkelret på kysten. Den nordligste af stendysserne fremstår ganske iøjnefaldende med sine tre rejste bæresten og en meget stor og flad overligger.

Den er blevet restaureret i nyere tid. Vi kender nogle enkelte kilder til restaureringen, der foregik i begyndelsen af 1900-tallet af en skovfoged eller gartner på Krogerup gods. I 1884 besøgte arkæologen Wilhelm Boye stendysserne i Babyloneskoven i forbindelse med Nationalmuseets berejsninger, hvor alle kendte jordfaste fortidsminder blev registreret. Her er det især interessant at læse, hvorledes stenene lå placeret dengang. Om den nordligste dysse, som endnu ikke var restaureret, skrev han at man på toppen af dyssen ser sten og resterne af et gravkammer. Oven på stenen ligger en stor flad væltet sten. Noget tyder på, at man har benyttet de eksisterende sten, da man byggede det noget pompøse stendysse monument.

Under det restaurerede monument finder man et meget velbevaret gravkammer. Overinspektør ved Nationalmuseet, Dr. Phil. Therkel Mathiasen, skrev i Tikøb Kommunes historiske samlings årsberetning 1955-56, at det var "en skovfoged der havde restaureret den nordligste dysse" og "han syntes ikke den så særlig ægte ud, den lignede noget man ser opstillet i haver."

Det er godt arbejde den ansatte på Krogerup gods har udført. Konstruktionen holder endnu, den har ikke været restaureret siden. Arkæologen Wilhelm Boye skrev i 1884, at ifølge en gammel mand, var der på arealet mellem den nordligste og den "midterste" dysse engang et anlæg med tre gravkamre. Man opdagede dem under pløjning, hvor der blandt andet dukkede stensager og lerkar op. I 1884 var området beplantet med små graner. Men hvem ved? Måske gemmer Babylones stendysse på flere uopdagede gravkamre?

SKANSEN I BABYLONESKOVEN

Den store bakke i det nordøstlige hjørne af Babyloneskoven har sandsynligvis været en forsvarsskanse. Kanonerne stod på højens flade top, og den dybe hulvej bag skansen kan have været brugt til at transportere kanoner og ammunition op til skanseanlægget. Dog er det ikke fuldstændigt sikkert, at det er et militært skanseanlæg.

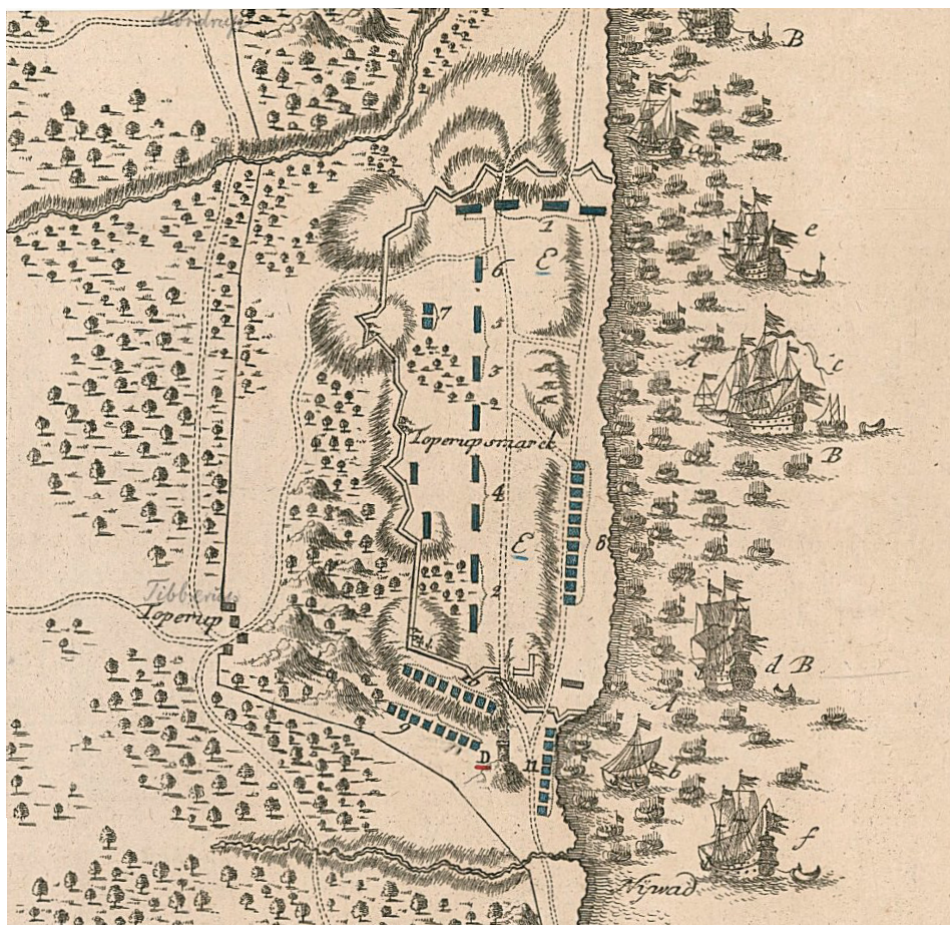
Vi ved, at det danske forsvar byggede fire skanser mellem Humlebæk og Espergærde i begyndelsen af 1700-tallet, men ikke at de byggede noget her. Til gengæld findes der en historie om, at denne høj har fungeret som skanse i en af svenskekrigene. Historien foregik den 4. august år 1700, da den kun 18-årige svenske Karl XII gik i land med sine 6000 soldater på stranden i Tibberup lige nord for Babyloneskoven. Historien er blandt andet beskrevet i en artikel af generalmajor Anders Tuxen i Frederiksborg amts historiske samfunds årbog 1910.

Medens Karl XII gik i land, var den danske kong Frederik IV taget til fyrstedømmerne med hele den danske hær for at angribe Gottorp. England og Holland opfattede det danske angreb som et brud på "Altona freden." Det resulterede i, at Sverige, Holland og England dannede fælles front mod Danmark. I juli måned sejlede de engelske og hollandske krigsskibe forbi Kronborg og ned i Østersøen for at slutte sig til den svenske hær med henblik på at angribe Sjælland.

Det var en katastrofal situation for Danmark, der nu var forsvarsløst. Inden kong Frederik IV's afrejse havde han udpeget en stab af militære og civile embedsmænd, der skulle holde ro og orden, mens han var væk. Det var dem, der skulle organisere forsvaret af Sjælland. Karl XII vidste, at de få hundrede danske soldater på Sjælland nødt ville forlade deres fæstningsanlæg i København og på Kronborg. Derfor skulle landgangen være i tilpas afstand af de to anlæg og samtidig skulle landgangen foregå et sted med den rigtige vanddybde, så skibene kunne komme tæt på land. Og så skulle landgangsstedet i øvrigt være skovløst og ubebygget. Valget faldt på kysten ud for Tibberup.

Amtsforvalterne i Kronborg og Frederiksborg amter Jens Rostgaard og Cay Ahlefeldt, måtte med et indse, at de havde fået opgaven at forsvare Sjælland. I al hast samlede de en hær af ca. 300 lokale fæstebønder. Hvis de kom i direkte kamp med svenskerne, ville de få forstærkning af 350 ryttere fra det 3. sjællandske rytterregiment.

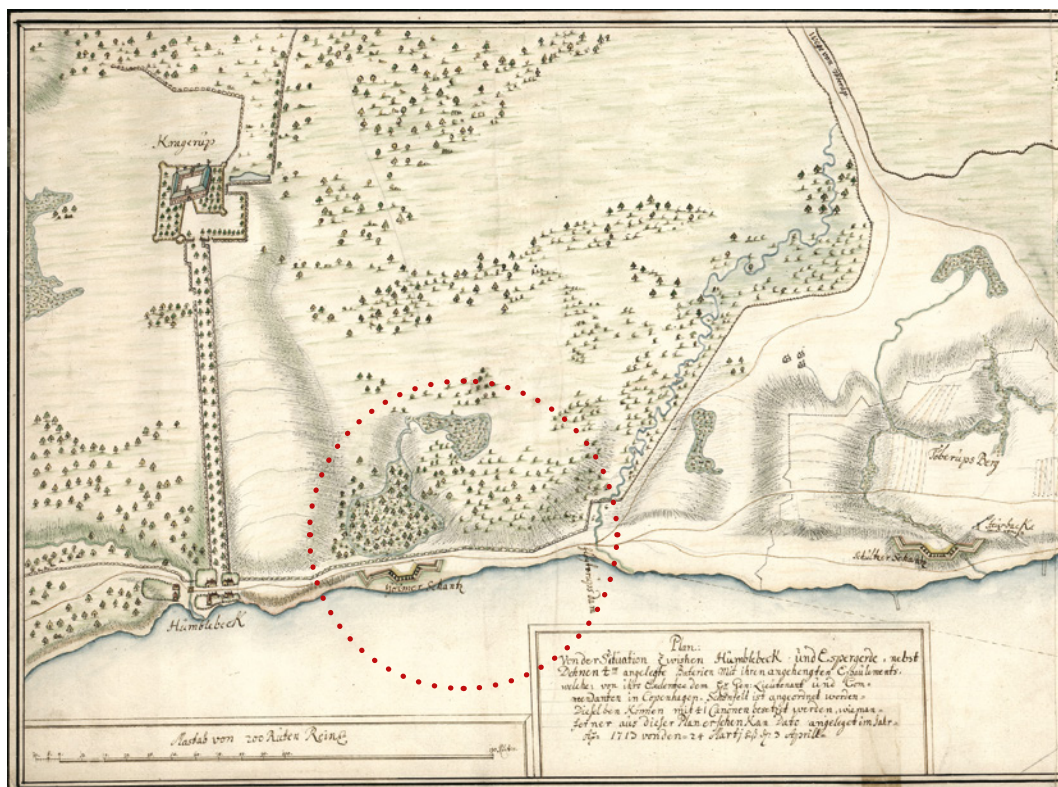
Den 2. august afsejlede kong Karl XII's hær – forstærket af hollandske og engelske skibe – fra Malmø og Landskrona mod stranden ved Tibberup mølle. Den 4. august passerede de Humlebæk. Nord for Humlebæk bemærkede de "skansen." Kunne det være et hidtil overset dansk batteri? En deling under ledelse af

KORTUDSNIT TEGNET I 1740 AF ZACHARIAS WOLF, DER VAR OFFICER OG SPECIALIST I AT TEGNE MILITÆRE KORT. PÅ KORTET SES KONG KARL XII'S FÆSTNING SOM EN HALVCIRKEL OMKRING TIBBERUPS MARKER. SYDLIGST PÅ KORTET SES KROGERUP RENDEN. DEN OMTALTE BAKKE, DER FUNGEREDE SOM SKANSE SES SYD FOR KROGERUP RENDEN.

selveste Karl XII's betroede kvartermester Carl Magnus Stuart besluttede at ro ind til stranden og se på den mystiske høj. Nu var det tilfældigvis sådan, at Jens Rostgaard og Ahlefeldt havde placeret sig omkring denne omtalte skanse. De lå nu klar til at give svenskerne en varm modtagelse.

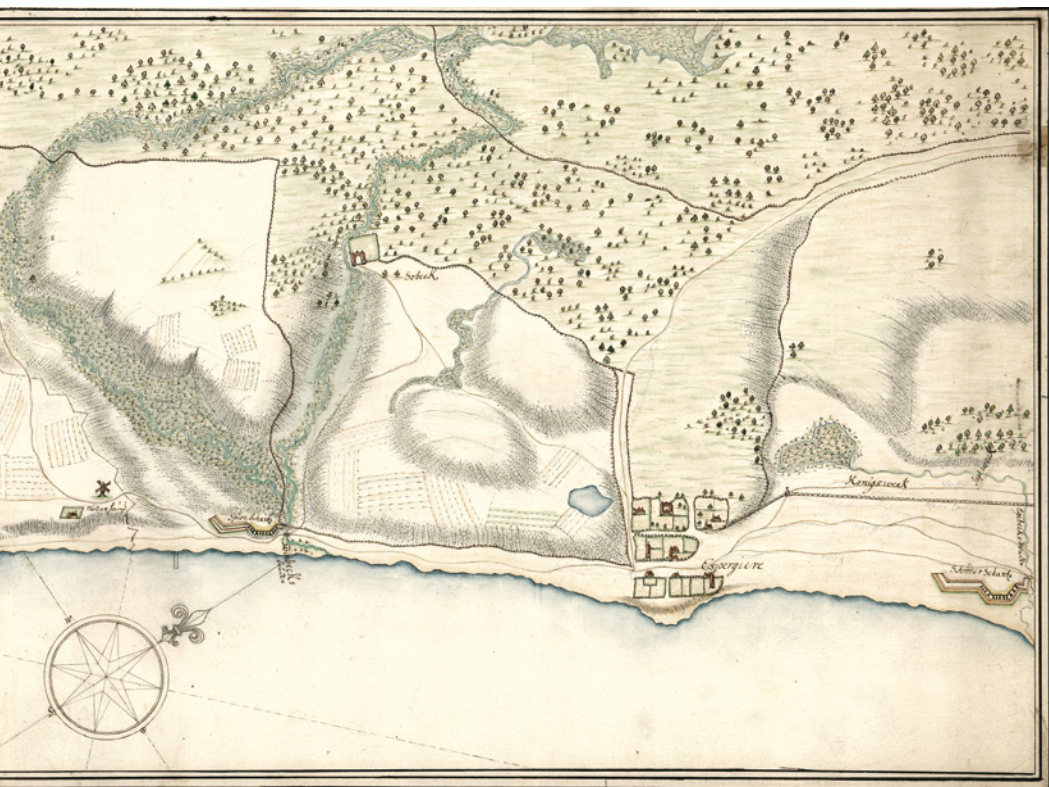
Rostgaard havde placeret sig på højen med tre små kanoner og et antal skytter omkring sig, mens Ahlefeldt lå i dækning bag stendiget nede ved stranden

KORT FRA 1713 MED "DEMOLEREDE BATTERIER OG SKANSER". TIL VENSTRE SES HUMLEBÆK SOM DEN DENGANG LÅ VED HUMLEBÆKKENS UDLØB OG ALLÉEN FRA ØRESUND OP TIL KROGERUP. I VENSTRE SIDE AF CIRKELMARKERINGEN SES EN AF DE FIRE FORSVARSSKANSER, DER BLEV OPFØRT KORT EFTER KONG KARL XII'S LANDGANG. SKOVSIGNATUREN I HØJRE SIDE AF CIRKLEN, LIGE NORD FOR KROGERUPS VANGEDIGE, MARKERER HVAD DER I BEGYNDELSEN AF 1800-TALLET BLEV TIL BABYLONESKOVEN.

med sin deling. Da fjenden kom inden for skudvidde, blev der givet ild og flere svenskere faldt. Stuart, der var arkitekten bag Karl XII's angreb på Danmark, blev ramt i låret, og var nu sat ud af spillet. Umiddelbart herefter gik kong Karl XII i land på stranden ved Tibberup Mølle med 3000 mand.

Det danske forsvar, der bestod af ryttere og bondesoldater og syv små kanoner forsvarede sig indædt. I løbet af aftenen havde svenskerne indtaget højdedraget omkring Tibberup mølle. Her byggede de en befæstet lejr med volde. De 3000 mand forøgedes til 14000 de følgende dage. Her boede Karl XII med sin

hær. De plyndrede og terroriserede området til den 3. september, hvor Frederik IV sluttede fred med Hertugen af Gottorp. Det betød, at England og Holland ikke længere kunne støtte kong Karl XII's krig, og dermed måtte han forlade Sjælland. Få måneder efter gik han i land ved Narva i Estland med 8000 mand og besejrede zarens hær på 35000. Til minde om slaget hedder huset for foden af "Skansen" – Gl. Strandvej 235 – "Villa Narva".

I dag er området hvor Karl XII havde sin lejr, et bebygget villakvarter. Men flere steder kan man stadig ane svage spor efter svenskernes volde og skanser. Det er ikke usandsynligt, at skansen i Babyloneskoven blev benyttet af svenskerne som udsigtspost. Det forklarer netop hulvejens retning fra skansen og direkte op i svenskernes lejr.

Kun to dage efter at svenskerne trak sig tilbage, blev der udgivet en "kort og sandfærdig beretning," om hvorledes Jens Rostgaard flere gange red gennem

fjendens ild mellem stranden og Krogerups stendiger for at vise det danske rytteri, hvor det var bedst at angribe. "Men det behøvede han egentlig ikke, for de danske styrker havde helt overlegne evner som soldater." En uges tid senere skrev den 29-årige Frederik Rostgaard om disse begivenheder. Her kan man læse, hvordan Kronborgs og Frederiksborgs bønder havde vist deres troskab. De ville ikke lade sig fordrive af ilden og røgen fra de svenske krigsskibe, der fyldte Humlebæks skove og marker.

Højens placering, bygget på en naturlig forhøjning i terrænet og tæt på kysten, kan lede tankerne hen på, at det oprindeligt har været en gravhøj fra bronzealderen. Det ene udelukker imidlertid ikke det andet. Det kan sagtens oprindeligt have været en bronzealdergravhøj som senere er benyttet som forsvarsskanse under nyere tids krige.

Kilder: Krogerup gods 1660-1946, Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske forening. Kresten Tommerup, artikel om Karl 12. Landgang. A P Tuxen, Carl XII landgang ved Tibberup mølle 4. august 1700. Folk og minder Nordsjælland 1978. Asger Schmelling, Humlebæk Fiskerleje.

MANDAG DEN 27. MAJ HAVDE MANGE MEDLEMMER FUNDET VEJ TIL BABYLONESKOV, HVOR CARSTEN CARSTENSEN BØD PÅ SKOVTUR OG FOREDRAG I FLOT SOLSKINSVEJR.

KENDER DU FREDENSBORG ARKIVERNE?

Af Marie Amstrup Møller, Arkivar, Fredensborg Arkiverne

I den nordligste ende af Fredensborg Rådhus, Egevangen 3B i Kokkedal ligger Fredensborg Arkiverne. Det er en historisk vidensbank, hvor der opbevares stort og småt om livet i Fredensborg Kommune. I det følgende får du en introduktion til Fredensborg Arkiverne og til hvordan du selv kan komme i gang med at bruge dem.

Navnet Fredensborg Arkiverne dækker over, at man her finder både det lokalhistoriske arkiv og kommunearkivet. Begge arkiver rummer også arkiver fra de to forgængerkommuner Karlebo og Fredensborg-Humlebæk. Kommunearkivet og Lokalhistorisk arkiv har hver deres arkivar tilknyttet. Udover de to arkivarer har vi en arkivmedarbejder og seks frivillige, der kommer fast hver uge. Dertil kommer en række samarbejdspartnere og foreninger som alle bidrager til arkivets udvikling.

HVAD ER ET ARKIV?

Ordet arkiv har to betydninger. Dels dækker det over en samling af historiske dokumenter, dels er det det sted, hvor de fysisk er samlet. Fredensborg Arkiverne er således det fysiske samlingssted for mange små arkiver: Brønsholmdals Arkiv, Marie Hammers Arkiv, Teknisk Forvaltnings Arkiv osv.

Der findes tre typer af arkiver:

Rigsarkivet: Statslig institution under Kulturministeriet, omfatter også det, der tidligere hed Landsarkivet. Arbejder jf. Arkivloven. Her findes den offentlige administrations arkivalier fra stat, regioner og evt. kommuner. I vores kommune er det meste materiale fra før 1970 indleveret på Rigsarkivet.

Stadsarkiver/kommunearkiver/\$7-arkiver: Kært barn har mange navne, men de dækker over det samme: I arkivlovens §7 nævnes muligheden for, at kommunerne kan vælge at oprette deres eget arkiv, frem for at indlevere til Rigsarkivet. Det har man gjort i Fredensborg – og i forgængerkommunerne. Her bevares dokumenter skabt af den kommunale forvaltning i overensstemmelse med arkivloven.

Lokalarkiver: Arkivmateriale skabt af privatpersoner, virksomheder og foreninger i et afgrænset lokalområde. Der findes ca. 550 lokalarkiver i Danmark, som også omfatter fx arkiver i selvejende institutioner, foreningsdrevne arkiver eller arkiver tilknyttet bibliotek og museum. Alt arkivmaterialet er offentlig ejendom. Alle kan bruge materialet og intet må sælges. Der er ingen lovgivning, der dikterer, hvad der skal bevares, den vurdering er op til det enkelte arkiv.

Fredensborg Arkiverne laver kun i begrænset omfang opsøgende indsamling, men vi sidder klar til at rådgive dig, hvis du har materiale, som du gerne vil indlevere. Når materialet er modtaget, sorteres og registreres det. Dvs. alle metalclips og plastiklommer frasorteres, der foretages evt. kassation i materialet, hvorefter det pakkes i syrefri papirlæg og kasser, så papiret får bedst mulige opbevaringsforhold og kan bevares for eftertiden. Vi digitaliserer desværre ikke indleveret materiale, det har vi ikke ressourcer til. Når materialet er registreret, kan det søges frem via arkivets database Starbas og bestilles til læsesalsbrug.

ARKIVETS ARBEJDSOMRÅDE

- Indsamling
- Registrering
- Bevaring
- Formidling

Vi bruger desuden selv det indleverede materiale i vores formidling. Fx når der skrives bøger og artikler, holdes foredrag, laves byvandring, udstillinger mm. Arkivet er vores fælles hukommelse – også for fremtiden. Det er her, vi bevarer den del af vores lokale kulturarv, som findes på papir.

HVAD FINDER MAN I ARKIVET?

Arkivet råder over en stor mængde arkivalier. Lokalthistorisk arkiv har ca. 600 hyldemeter papirarkivalier i kælderen, mens Kommunearkivet har ca 1300. Dertil kommer godt 400 hyldemeter, som er indleveret til Rigsarkivet. Fælles for alle arkivalietyper er, at de skal bestilles hos en arkivar, som herefter finder dem frem. De må benyttes på læsesalen, men må ikke forlade arkivet. Vi hjælper gerne med kopier af relevante dele.

I arkivet finder du:

Papirer: En stor del af arkivalierne er papirarkivalier. Der er både personlige papirer, foreningspapirer, tekniske sager, socialsager og meget andet.

Billeder: Vi har en stor billedsamling på ca. 50.000 billeder. Vi scanner løbende billeder for at gøre dem tilgængelige. Ca. halvdelen er indscannet og ligger på arkiv.dk, hvor de kan søges frem.

Udklip: Arkivet har en meget stor udklipssamling. Ca. 60 hyldemeter med udklip fra bøger og aviser, hvor du kan finde oplysninger om personer, huse, foreninger, virksomheder og meget, meget andet.

Aviser: Udover udklipssamlingen har vi også indbundne lokalaviser fra 1890'erne op til 1990'erne, som kan bestilles og benyttes på læsesalen. Desuden har vi en del endnu uregistrerede film og lydoptagelser.

TILGÆNGELIGHED

Selvom arkivalierne er offentlig ejendom er der visse begrænsninger. For at beskytte privatlivets fred, er der ved lov vedtaget forskellige frister på, hvornår indleveret materiale må tilgængeliggøres og stilles til rådighed.

Arkivalier, der indeholder personfølsomme oplysninger om fx økonomi, race, religion, politiske og foreningsmæssige forhold, strafbare forhold, helbredsforhold, seksuelle forhold og sociale forhold klausuleres med 75 år fra de er indleveret. Er det meget gamle arkivalier med personoplysninger der indleveres, skal personen de omhandler som minimum have været død i 10 år.

De fleste offentlige arkivalier bliver tilgængelige efter 20 år, det samme gælder foreningsarkiver. Men der er altid mulighed for at søge dispensation til at se materialet. I så fald går arkivarerne ind og laver en konkret vurdering af det efterspurgte materiale.

Hvad angår billeder følger vi GDPR lovgivningen og har stramme retningslinjer for, hvad der offentliggøres. Er billederne under 75 år gamle bliver der således taget en vurdering af hvert enkelt billede, før det evt. gøres tilgængeligt på nettet. Du kan således roligt indlevere materiale og billeder til arkivet uden at frygte for, at vi lægger det på Facebook i morgen.

HVAD SKAL VI GEMME?

Det er arkivarernes evige dilemma. Mens kommunearkivet har et lovgrundlag at læne sig op ad i forhold til bevaring og kassation, står det lokalarkivet frit for at sortere ud. For selvom vi gerne vil gemme meget, kan vi ikke gemme alt, for så risikerer vi, at det allermest væsentlige forsvinder i mængden. Som arkivarer kommer vi med et kvalificeret bud på, hvad der er bevaringsværdigt, men har vi ret? Vi ved ikke hvad fremtiden bringer og hvilke arkivalier, der måtte have interesse om 100 og 200 år. I de seneste år, har det særligt været materiale om klima og pandemier, der har haft offentlighedens og forskernes interesse og så er det jo heldigt at der er bevaret meget om de to emner.

Generelt set, vil vi som arkiv helst selv have lov at tage vurderingen af, hvad vi mener er bevaringsværdigt. Derfor vil vi hellere have, at du indleverer en masse, end at du selv sorterer ud på forhånd. På den måde får vi den bedst mulige baggrund for at udvælge det vi vurderer er det allermest relevante.

KILDERNES BRUG OG VÆRDI:

Avisarkivet: Udklip og andet trykt materiale

Billedarkivet: Øjebliksdokumentation

Papirarkiv: Mange arkivskabere, dyk ned i personhistorien

Realregister: Kildeoversigt. Hvor kan du læse mere

Kirkebøger: Slægtsforskning

HVAD KAN FORSKELLIGE KILDER BRUGES TIL?

Når man arbejder med arkivalier, kan det være en stor fordel at overveje, hvad oplysningerne skal bruges til. Det der er en god kilde til én ting, er ikke nødvendigvis en god kilde til andet. Derfor følger her en kort beskrivelse af forskellige kildetyper og hvad de kan bruges til.

Udklipssamlingen: Arkivets udklipssamling indeholder trykt materiale om både personer, ejendomme, foreninger og begivenheder. Samlingen er emneopdelt, så det er nemt at finde alt, hvad der fx vedrører skoler. Vi gemmer ikke alt hvad der står i avisen, men har taget en udvælgelse af, hvad vi finder væsentligt. Udklip er en rigtig god kilde til årstal og begivenheder. Det er den hurtige indgang til fakta og man kan som regel stole på det, der står.

Billedarkivet: Et billede er en øjebliksdokumentation, hvor tiden fryses i et motiv. Det giver os et visuelt indblik og er det ekstra lag, som de skriftlige kilder mangler. Billedet er en fantastisk kilde til at vise fx tøj, vaner og dagligliv. I dag er det nemt at lægge filtre på sine billeder og rette dem til efter behov på computeren.

Papirarkivet: I papirarkivet ligger det personlige lag. Det er her det bliver skægt, når fortidens mennesker kommer til orde og giver et indblik i deres følelser og tanker gennem fx breve og dagbøger. Her er der rig mulighed for at dykke ned i personhistorien, foreningshistorien eller institutionshistorien.

Realregister: I Fredensborg Kommune har vi et omfattende realregister. Det findes på arkiv.dk, hvor man skal søge på Tursøs Realregister og klikke på kilder nederst i skærmens højre side. Realregistret er en oversigt over hvad der er sket i, og skrevet om, Fredensborg Kommune (og forgængerkommunerne) fra istiden og op til 2017, hvor registret senest er opdateret. Der er tale om afskrifter, som kan indeholde fejl, og man bør derfor altid opsøge den kilde der henvises til. Men det er en utrolig god indgang til at danne sig overblik over hvad der er sket hvornår. Realregistret er nemmest at bruge, hvis man benytter søgefeltet i dokumentets øverste højre hjørne.

Kirkebøger: Vil man bedrive slægtsforskning, er kirkebøgerne en god måde at komme i gang på. Mange af dem findes i digitaliserede udgaver på arkivalionline.dk. Kirkebøgerne indeholder oplysninger om fødsler, dåb, konfirmationer, vielser og begravelser – ofte tilsat ekstra oplysninger om beskæftigelse, steder osv. Det er et omstændigt arbejde, men her kan man for alvor lege detektiv i sin egen historie.

HAR DU FÅET BLOD PÅ TANDEN?

Hvis du gerne vil vide mere om dit lokalområde, vil i gang med at slægtsforske, eller bare har fået lyst til at se på gamle billeder, er her lidt inspiration til at komme i gang.

På arkiv.dk finder du lokalarkivernes nationale billeddatabase. Her kan du finde billeder fra hele Danmark – inkl. ca 25.000 fra Fredensborg Kommune. Du kan gøre dig selv en tjeneste ved at trykke på Udvidet søgning og indstille Arkiv til Fredensborg og på den måde indsnævre din søgning.

Hvis du vil søge materiale frem i arkivet, skal du gå ind på starbas.net og vælge Fredensborg Kommunes våbenskjold. Så kan du ved hjælp af forskellige søgeord se, hvad vi måtte have i arkivet og bestille det til brug på læsesalen. Bemærk: Der foregår løbende registrering i Starbas. Finder du ikke, det du søger, så send os en mail, så skal vi prøve at hjælpe dig videre.

Arkivalieronline.dk er en tjeneste under Rigsarkivet. Her kan du fremsøge originale dokumenter, som kirkebøger, folketællinger og tinglysningsbøger og meget andet. Når man først er kommet i gang, er der meget spændende viden at hente her – særligt for slægtsforskere.

HUSK OS, NÅR DU RYDDER OP

Hvis du har spørgsmål, er du er altid velkommen til at kontakte arkiverne eller kigge forbi i vores åbningstid mandage 11-17 – eller efter aftale.

GÅ PÅ OPDAGELSE I DIN HISTORIE:

Arkiv.dk – Lokalarkivernes nationale billed database

Starbase.net – Søg i arkivets samling

Arkivalier online – Kirkebøger, folketællinger, skifteprotokoller mm.

Fredensborg Rådhus, Indgang F

Kontakt:
arkiverne@fredensborg.dk

Facebook:
Fredensborg Arkiverne

**INDGANG TIL ARKIVET LIGGER I
DEN NORDLIGE ENDE AF RÅDHUS-
BYGNINGEN.**

BESTYRELSEN

Formand:	Else Mariager, Fredensborg <i>fredhumlelokalhist@gmail.com</i>
Næstformand:	Tora Ribers, Fredensborg
Kasserer:	Poul Christensen, Fredensborg <i>fredhumlelokalhist@gmail.com</i>
Sekretær:	Annette Engelstoft, Humlebæk
Redaktør:	Jeppe Tom-Petersen, Humlebæk
Menigt medlem:	Lars Trudsø, Humlebæk Tina Pauli, Fredensborg
Suppleant:	Heidi Ølgaard, Humlebæk Anni Blem, Fredensborg
Observatør:	Aksel Bjørke, Fredensborg
